

Manel Risques (editor), *Muñoz Ramonet. Retrat d'un home sense imatge*, Barcelona, Co-manegra, Ajuntament de Barcelona, 2019, 260 pp.

“*Muñoz Ramonet, un home sense imatge*” és el títol de la biografia històrica dedicada a aquest potentat català, enriquit amb negocis múltiples, endegats fonamentalment durant la primera dècada de postguerra. En efecte, fou des del context creat a la fi de la guerra civil que, gairebé en un sospir, aquesta figura peculiar de la societat barcelonina de mitjans del segle XX, sortida gairebé del no res, acabà convertida en una de les primeres fortunes del país. A banda de fer-se amb Can Batlló, tinguda per la fàbrica de teixits de cotó més important d'Europa, posseï una munió tant desorbitada d'empreses, bancs, societats i tota mena de propietats, que mareja només imaginar-se'n la complexitat de l'embalum patrimonial acumulat.

Vencedor entre els vencedors, captà al vol les possibilitats de negocis que propiciaven la Dictadura i l'economia autàrquica, amb absència de límits entre el poder militar i civil, en una Espanya esmorteïda i desmobilitzada per la fam i la por derivada de la repressió sense contemplacions sobre els vençuts.

Els Muñoz Ramonet, s'instal·laren a la Nova Espanya amb el pedigrí de sentir-se part dels guanyadors des de primera hora. Foren fidels als sollevats, tant a la rereguarda catalana com a Sant Sebastià, on Florinda Ramonet, la matriarca, els aplanà eficientment el camí. La capacitat demostrada per entaular relació amb militars com el tinent general Luis Orgaz, figura prominent de l'Alzamiento i cap de la IV Regió Militar, la de Catalunya, des de primers de juliol del 1939, hauria de figurar en tots els manuals d'Història del Franquisme, doncs constitueix un dels millors exemples de la relació entre les xarxes d'estraperlo y el poder militar, en aquest cas a través d'operacions a gran escala que afectaren al cotó, llavors una primera matèria escassa, emmagatzemat en diversos indrets del port de Barcelona a fi de ser repartit segons s'havia establert en la reglamentació reguladora oficial. D'aquesta manera s'acumulà el capital que donà el toc de sortida a la cursa contra rellotge cap al cim del rei Midas a la catalana, tal com se'l conegué, entre altres malnoms.

La seva popularitat va raure en gran mesura en les comparacions, més o menys mitològiques, de què fou objecte, fins al punt d'acabar sent més conegut per les seves excèntriques i extravagàncies que per la marxa que prenién els seus negocis. Dues cares d'una mateixa trajectòria que ell procurà que no confluïssin: quan de negocis es tractava sempre s'escapolí de tenir presència als mitjans, no dubtant d'exhibir la part més tronada de la seva

personalitat – cotxes, luxe i afers de faldilles – davant de l'opinió pública d'una Espanya endarrerida i mancada de tot.

És per això que la biografia que aquí presentem es refereix a ell com “un home sense imatge”, expressió que, lluny de desdibuixar el seu tarannà en matèria econòmica i moral, invita a explorar-lo millor. Triar aquest títol constitueix, al meu entendre, el primer encert d'una obra ben ideada i resolta. El disseny i la coordinació ha recaigut en el professor d'Història Contemporània de la Universitat de Barcelona Manel Risques que, en la seva presentació, a més d'explicar els objectius del llibre i els motius de la tria d'un conjunt d'autors, amb formació i coneixements diversos, ens ofereix una acurada incursió en l'intent del protagonista del llibre de penetrar l'espai de la banca Suïssa, tot cercant projecció internacional. Un element no menor en el llarg recorregut d'un home amb ambicions sense límits. El fil discursiu de l'obra s'ha organitzat en quatre grans blocs: La ciutat on va viure, créixer i prosperar; el personatge, a través de la recreació que es fa sobre els trets bàsics de la seva trajectòria pública i privada; les empreses que constituïren el seu patrimoni, des del sector tèxtil a la construcció, i la incursió en el món de l'art, concebut aquest com a negoci i sobretot com a mitjà per a intentar la perpetuació de la seva memòria, un procés encara en construcció.

El primer dels autors, l'escriptor Xavier Theros, descriu la ciutat de Barcelona un cop acabada la guerra com àmbit principal on, en pròpies paraules, un “intocable” com Muñoz Ramonet es movia amb desimboltura i seguretat. L'àgil presentació que aquest autor fa de la ciutat dels quaranta només podia ser escrita per una persona que com ell coneix al detall l'entorn narrat. Joan Miguel Gual, escriptor que ensenya Història i Teoria del Cinema a la Universitat Oberta de Catalunya, relacionat amb la comunitat de Can Batlló – fou un dels comissaris de l'exposició fotogràfica sobre la família Muñoz Villalonga, “De cognom espoli” (Can Batlló, 2016) –, s'endinsa en el personatge posant en relació en relació de manera enginyosa referències gràfiques reals, però escasses, amb d'altres fictícies però evocadores. L'intent de suplir la mancança de fons fotogràfica significat un esforç de creativitat a l'hora de recrear aquest home amb una imatge gens fàcil de recuperar.

L'empresari tèxtil Xavier Muñoz, que durant el franquisme es mogué en la clandestinitat política des d'àmbits cristians i catalanistes, ha abordat el personatge des d'una perspectiva també suggerent i directa: “Julio, la nul·litat del ser”. L'autor ja havia escrit el 2003 una biografia pionera, *Muñoz Ramonet, societat il·limitada*, que al cap de tres anys va desaparèixer de les llibreries prèvia reclamació de la família del biografat. Ara, amb noranta anys complertes permet escriure un relat “curt, subjectiu i fragmentari”, però rumiat i mesurat sobre dels atributs que al seu entendre adornen aquest personatge. És en el seu text que hom hi troba dades clau sobre els seus orígens muntanyencs. La seva mare, la Florinda, nascuda en una casa humil de Martinet de Cerdanya; l'oncle Sindreu i El Barato, un dels magatzem importants de Barcelona, on el seu pare n'era l'encarregat; l'emancipació econòmica de la parella Muñoz-Ramonet amb “Tèxtils Ramonet”; la voluntat de ser i surar i, finalment la guerra i Sant Sebastià, l'origen de tot plegat. Comptat i debatut, els fonaments més bàsics d'un jove espia de Franco a la rereguarda catalana i cinc anys de la guerra ja tenia més de 45.000 obrers treballant per ell.

El text de Xavier Muñoz també ens parla dels límits mostrats per la immensa estructura econòmica construïda per Muñoz Ramonet quan a finals dels anys cinquanta, l'adminis-

tració de l'Estat enfilà la via de la "moralització", fent inviable aquesta mena de negocis portats sense eficiència directiva, tot i que, a desgrat de la seva progressiva fallida, preservà, ja instal·lat a Suïssa, la seva condició, en paraules de l'autor, pseudo financera de banquer, assegurador, estraperlista i col·leccionista d'art. De l'aprofundiment en el caràcter de les activitats empresarials del biografat se n'ha ocupat la professora d'Història i Institucions econòmiques de la Universitat Autònoma de Barcelona Montserrat Llonch en un magnífic capítol titulat "Unitesa: del tèxtil a la construcció". Es tracta de un recorregut des dels orígens del negoci la "Unión Industrial Textil. S.A" fins la conversió de Cal Batlló, ja a mitjans dels anys seixanta, en una empresa immobiliària on acabaren confluir interessos difícils de conciliar com eren els de l'ajuntament de Barcelona, propietaris, grups de resistència veïnal i empreses arrendatàries de les instal·lacions quan aquestes iniciaren la seva reconversió econòmica. Fer avui una passejada pel que queda del complex industrial de Cal Batlló ens proporciona un mostra del fracàs de les expectatives de l'Ajuntament publicades en 2015, sobre l'enderroc, urbanització i construcció d'habitatge públic en aquest gran espai.

El periodista i cronista José Martí Gómez completa el panorama traçat sobre el món industrial sorgit de la mà del protagonista endinsant-se en un dels aspectes més hipnotitzants per a qui no està avesat a moure's entre litigis i tribunals, àmbits on la família Muñoz està habituada a navegar. Han pleitejat sense defallir al ritme que marcaven els seus negocis ensorrats: Almacenes El Águila, Grandes Almacenes El Siglo, Palau Robert, Companyia Internacional de Seguros, UNITESA, experiments bancaris i col·leccions d'art i donacions.

En relació amb aquest darrer aspecte la professora del Departament d'Història de l'Art de la Universitat de Barcelona Esther Alsina, amb formació en Belles Arts i Gestió del Patrimoni Cultural, presenta una panoràmica exhaustiva a propòsit de les incursions de Julio Muñoz Ramonet com a col·leccionista d'art a partir de l'adquisició a baix cost d'uns dels fons d'art més importants del país, la col·lecció Bosch Catarineu, amb pintures de Murillo, Zurbaran, o les de Goya i el Greco, celebres per la seva desaparició temporal arrel de les actuacions dels hereus. Un perfecte antecedent des d'on encarar la lectura del text del documentalista i periodista Jose Ángel Montanés, que clou el llibre amb un capítol sobre el litigi i les peripècies judicials de la família en raó del llegat fet el 1991 per Muñoz Ramonet a l'ajuntament de Barcelona de la mansió familiar del carrer Muntaner, antic Palau del Marquès d'Alella, i tot el que hi a havia dins, obres d'art incloses. Des de llavors ençà el patrimoni artístic ha estat poc a poc esportat per filles hereves dels bens familiars, oposades a que s'integressin en el patrimoni de la Fundació Muñoz Ramonet que son pare va preveure amb voluntat de preservar el seu bon nom cara la posteritat.

El camí recorregut des de la cessió ha estat envoltat de polèmica però, finalment, l'any 2016, els jardins de la Fundació Muñoz Ramonet que envolten el palau de Muntaner, foren oberts al públic com espai de lleure ciutadà. I encara s'hagué d'esperar quatre anys més per a que les portes d'aquesta singular mansió barcelonina fossin franquejades, com succeí el passat 4 d'abril, pels assistents al primer acte celebrat al seu interior: la presentació

d'aquest llibre, l'estudi més complert realitzat fins ara sobre el petit dels germans Muñoz Ramonet, coneguts com els *Brothers*.

Aquesta obra ha assumit amb èxit el repte de treure l'entrellat de l'imperi econòmic creat per Muñoz Ramonet, un home peculiar situat en el vèrtex d'un sistema que propicià l'emergència de fortunes noves en un context on el tripijoc i les maniobres que permetia el mercat negre semblaven aspiració correnta. A finals dels seixanta Jaume Guillemet va provar de denunciar aquesta realitat, certament estesa, amb un llibre que portava un títol, "Tots hem fet estraperlo", no mancat d'un cert to exculpori, on no quedaven ben definits els diversos graus d'immoralitat on, uns, la majoria, s'hi aventuraven amb la Guardia Civil als talons, i els altres, els grans, més minoritaris, s'hi enriquien sense riscos. Per això mateix avui hem de celebrar que a través de obres d'alta divulgació històrica, com aquesta radiografia del qui fou un dels més grans estraperlista del regne, es puguin abordant qüestions sobre la corrupció i la impunitat que ofereixen a la Història una clara oportunitat de seguir assumint la seva funció genuïna, la d'esdevenir una eina per entendre el present a través de l'anàlisi rigorosa i honesta del passat.

Conxita Mir Curcó
(Universitat de Lleida)